

Оглядова стаття (Review article)

<http://doi.org/10.32752/2786-5185-2024-4-1-5-17>

УДК 314.7:316.624.2:343.9-058.17

МАРГІНАЛІЗАЦІЯ МІГРАЦІЇ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ЗЛОЧИННІСТЬ

MARGINALISATION OF MIGRATION AS A FACTOR INFLUENCING CRIME

Юрій Курилюк¹

Національна академія управління

(вул. Ушинського, 15, м. Київ, Україна, 03151)

Yurii Kuryliuk

National Academy of Management

(15, Ushynskogo, Kyiv, Ukraine, 03151)

Отримано: 12.12.2023. Затверджено: 21.01.2024

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються деякі аспекти детермінації злочинності маргіналізованими групами осіб, які відповідно до міжнародно-правових актів, імплементованих до законодавства відповідних держав, визнаються мігрантами. Установлено, що залежно від тимчасової і територіальної конкретики, соціальні корені злочинності можуть набувати різний зміст, проте в більшості випадків вони включають у себе соціальну диференціацію та поляризацію суспільства, проблеми кризи системи цінностей і поведінкових установок, політичну та економічну нестабільність. Разом із тим, до соціальних коренів міграційної злочинності слід віднести культурні особливості окремих етнічних груп, їх слабе бажання активно взаємодіяти з населенням приймаючої держави, що обумовлює до маргіналізації цих груп, демонстрації злочинної поведінки своїх представників у порівнянні з іншими верствами корінного населення. Маргінальна поведінка навіть законослухняного мігранта, який має високий рівень правосвідомості, здатна стимулювати криміногенну ситуацією, обумовлену сукупністю низки негативних економічних, соціальних, політичних та інших факторів (причин),

---

¹ доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, академік НАН вищої освіти України; orcid 0000-0002-4035-4431; e-mail: kuryluk.yuri@gmail.com

а також психологічного ставлення місцевого населення до мігранта, що утворюють сприятливі умови для вчинення кримінального правопорушення. Маргіналізація міграції може бути певним джерелом для соціальних конфліктів з місцевим населенням, спричинити делінквентну поведінку та криміналізацію приймаючого мігранта суспільства.

Ключові слова: міжнародна міграція; маргіналізація особи; маргінальні групи; запобігання злочинності; детермінація злочинності; соціалізація та інтеграція.

ABSTRACT

The article examines some aspects of determination of crime by marginalised groups of persons who are recognised as migrants under international legal acts implemented in the legislation of the respective States. It is established that, depending on the time and territorial specifics, the social roots of crime may take on different meanings, but in most cases they include social differentiation and polarisation of society, problems of the crisis of the system of values and behavioural attitudes, political and economic instability. At the same time, the social roots of migration crime include the cultural characteristics of certain ethnic groups, their weak desire to actively interact with the population of the host state, which leads to the marginalisation of these groups and the demonstration of criminal behaviour by their representatives in comparison with other segments of the indigenous population. The marginal behaviour of even a law-abiding migrant with a high level of legal awareness can stimulate a criminogenic situation caused by a combination of a number of negative economic, social, political and other factors (causes), as well as the psychological attitude of the local population to the migrant, which create favourable conditions for committing a criminal offence. The marginalisation of migration can be a source of social conflicts with the local population, cause delinquent behaviour and criminalisation of the migrant's host society.

Key words: international migration; marginalisation of persons; marginalised groups; crime prevention; determination of crime; socialisation and integration.

I. ВСТУП

Сучасний розвиток злочинності визначається низкою ключових тенденцій, що формують її природу: криміналізацією свідомості внаслідок деформації правової культури; розривом традиційних соціальних зв'язків між людьми в контексті масової міграції та соціальної поляризації суспільства; деструктивним сприйняттям реальності внаслідок руйнування традиційної для теперішнього суспільства системи цінностей. Етичний плюралізм ускладнює моральну оцінку злочинних діянь і створює підґрунтя для виправдання злочинної поведінки, що в комплексі з проблемами соціального та соціокультурного характеру (зокрема, міграції) стає безпосередньою причиною криміналізації суспільства.

У кримінології вважається доволі усталеною позиція про те, що зовнішні та внутрішні фактори злочинності тісно взаємодіють із особистісними характеристиками мігрантів¹. Саме тому важливе значення для пізнання причинно-наслідкових зв'язків, які лежать в основі злочинності мігрантів, і забезпечення відповідних превентивних заходів має вивчення осіб мігрантів, які вчинили злочини, й умов їх соціалізації у приймаючому суспільстві².

При цьому існує думка, що кримінальні правопорушення, які вчиняються нерегулярними мігрантами, вимушеними переселенцями та біженцями, є маргінальною злочинністю, оскільки маргінальність і злочинність можуть трактуватися не тільки у вигляді припущення, що маргінал в силу низки обставин схильний до вчинення кримінальних правопорушень, але й у вигляді припущення, що маргінал, як і мігрант, перебуває на «околиці» соціального життя певного приймаючого його суспільства, є меншою мірою захищений у правовому відношенні, ніж інші, і частіше стає жертвою різного роду кримінальних правопорушень³.

Низка аспектів запобігання злочинності мігрантів досліджувалися такими науковцями, як: А. М. Бабін, А. О. Йосипів, А. В. Калініна, Ю. В. Нікітін, А. М. Притула, С. І. Халимон, Г. М. Чхеїдзе, В. І. Шакур та деякі інші. Проте більшість положень наукових праць мають фрагментарний характер, а дослідження проблеми кримінологічної характеристики впливу маргіналізації міграції на злочинність практично відсутні.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Метою цієї статті є розкриття деяких аспектів детермінації злочинності маргіналізованими групами осіб, які відповідно до міжнародно-правових актів, імплементованих до законодавства відповідних держав, визнаються мігрантами. Для реалізації зазначеної мети використано загальнонаукові та спеціальні методи. Так, застосовано

¹ Нікітін Ю. В., Денисов С. Ф., Стрельцов Є. Л. (ред.) (2018). Кримінологія : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право. С. 367.

² Курилюк Ю. Б. (2018). Злочинність мігрантів в Україні: детермінанти та запобігання. *Юридичний бюлетень*. № 8. С. 317–323.

³ Йосипів А. О. (2018). Взаємозв'язок маргінальних груп та злочинності. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Вип. 31. С. 268.

метод контент-аналізу наявних публікацій за останні кілька років, опублікованих у засобах масової інформації, що зачіпають досліджувану проблему. Наукове дослідження також базується на такому філософському методі пізнання, як діалектичний метод.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Досвід показує, що масова міграція тягне за собою інтернаціоналізацію суспільства та неминуче зіткнення в соціальному просторі приймаючої країни встановлених правових норм, традиційних цінностей і звичаїв іноетнічних та інокультурних груп, які не поспішають асимілюватися у цьому суспільстві та прийняти в повному обсязі чинні закони держави, культуру приймаючого соціуму. Культурна несумісність етнічних груп, що знаходяться на різних щаблях соціального та соціокультурного розвитку, також виступає в якості одного з важливих факторів, що обумовлюють відтворення деліктності в сучасному суспільстві. У багатьох випадках невідповідність ціннісних установок стає однією з причин вчинення іноземцями-мігрантами правопорушень і злочинів (у т.ч. тяжких) на території приймаючих держав.

В останнє десятиріччя міграція, охопивши значну кількість людей, внесла в їхнє життя істотні зміни. У зв'язку зі збільшенням обсягів нелегальної міграції, що стала одним із видів кримінального бізнесу, оцінити реальні масштаби міграції в Україні досить важко. Проте із твердженням про те, що всі іммігранти, які перебувають на території України, є маргіналами, погодитися не можна. Трудова міграція, підставою якої є поліпшення матеріального становища, не ставить за мету адаптацію в нове суспільство. Те саме можна сказати й про нелегальну міграцію, якщо тільки вона не є вимушеною. Культурний, соціальний конфлікт, як правило, не властивий таким особам. Він виникає у разі вимушеної міграції й не бажанні особи міняти свої ціннісні орієнтири. Проте адаптація мігрантів залежить насамперед від вирішення питань, пов'язаних з їхнім працевлаштуванням і проживанням. У такому разі найзахищенішою категорією, з погляду законодавства України, є особи, які одержали статус біженця. Україна сприяє біженцям у сфері зайнятості, працевлаштування, проживання. До визнання особи біженцем і вимушеним переселенцем особам, які подали клопотання про одержання свідоцтва у наданні статусу, також надаються певні права. Найнезахищенішою категорією мігрантів

є особи, змушені покинути місця постійного проживання унаслідок стихійних або викликаних діяльністю людини лих, а також унаслідок порушення прав людини. Вони не одержують статусу біженця (змушеного переселенця) і, відповідно, не наділені їхніми правами, що значно ускладнює процеси їхньої адаптації й асиміляції. Порівняння масштабів міграції з кількістю осіб, визнаних змушеними переселенцями, показує, яка кількість громадян залишилася без державної допомоги¹.

Останнім часом все частіше термін «маргінал» (від лат. *margo*, *-inis* — край, межа або від лат. *marginales* — знаходиться на краю) і похідні від нього зустрічається не тільки на сторінках спеціалізованої наукової літератури, а й у повсякденному лексиконі. Така підвищена увага до зазначеної проблеми є виправданою, оскільки маргіналізаційні процеси, іманентно властиві будь-якому стратифікованому суспільству, значно інтенсифікуються саме в періоди політичних і економічних потрясінь. Необхідно зазначити, що посилення маргіналізаційних процесів на даний момент спостерігається не тільки в Україні². Маргінальність являє собою багатоаспектне явище, що стосується основних сфер суспільних відносин і впливає на правосвідомість та правову поведінку особи³.

У 20-ті роки ХХ століття слово «маргіналізація» широко використовувалося для визначення мігрантів в Америці, що не зуміли перебувати і соціалізуватися в іншому суспільстві. Тобто це людина, яка залишила звичний уклад свого життя, свою країну, колишню роботу і сім'ю для того, щоб повністю змінити своє життя (імовірно на краще), але в результаті в новій для нього країні та суспільстві у нього нічого не вийшло⁴.

¹ Йосипів А. (2021). Маргінальні групи як об'єкт кримінологічного дослідження : монографія. Львів : ЛьвДУВС. С. 69–70.

² Стрелковська Ю. О. (2021). Рівні маргіналізації в системі детермінант злочинності. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України)*. Т. 2 : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.). Одеса : ВД «Гельветика». С. 256–258.

³ Чекан Н. В. (2021). Кримінологічні підходи до поняття «маргінальність» та її ознаки. *Право і суспільство*. № 6. С. 230.

⁴ Маргінальність — що це таке, приклади, класифікація, причини. URL: <https://zkol.org.ua/?p=2053>

Міграції, з усіма випадковими зіткненнями, конфліктами і злиттями народів і культур, які вони спричиняють, вважаються однією з вирішальних сил в історії. Кожен культурний прогрес, як кажуть, починається з нового періоду міграції та переміщення населення. Сучасні тенденції вказують на те, що в той час, як мобільність людей зросла, міграція народів відносно зменшилася. Наслідки міграції та мобільності, однак, здаються, в цілому, однаковими. В обох випадках «пиріг звичаїв» ламається, і людина звільняється для нових підприємств і нових об'єднань. Одним з наслідків міграції є створення ситуації, в якій одна й та сама особа — яка може бути, а може і не бути змішаної крові — опиняється в ситуації, коли вона прагне жити в двох різних культурних групах. Це призводить до формування нестабільного характеру — типу особистості з характерними формами поведінки. Це і вважається «маргінальною людиною». Саме у свідомості маргінальної людини конфліктуючі культури зустрічаються і зливаються воедино. Тому саме у свідомості маргінальної людини наочно відбувається процес цивілізації, і саме у свідомості маргінальної людини процес цивілізації може бути найкраще вивчений¹.

Американська «традиція» дослідження маргінальності акцентує увагу на культурному конфлікті як на джерелі формування маргінального типу особистості. При цьому маргінальність — подвійна свідомість мігранта, була сприйнята американською гуманітаристикою як необхідний етап переходу від локальної самосвідомості провінційного іноземця-мігранта до самоусвідомленого входження в американське культурне середовище як інтегрованого члена суспільства, який поділяє американські цінності. У шістдесяті роки цю ідею замінила ідея культурного плюралізму, відповідно до якої пріоритетною стала підтримка культурних цінностей етнічних меншин².

Глобалізація як особливий фактор маргіналізації сприяє міграції людей із країн, що розвиваються, до більш розвинених. Міграція може бути викликана різними причинами політичного, соціального та економічного характеру. Люди найчастіше мігрують у пошуках роботи, притулку та безпеки. Наприклад, у 2019 році кількість українських

¹ Park R. E. (1928). Human Migration and the Marginal Man. *American Journal of Sociology*. Vol. 33. No. 6. pp. 881–893. URL: <https://doi.org/10.2307/2571773>

² Литвинчук О. (2018). Ідентичність як проблема маргінального індивіда: соціально-філософський аналіз : монографія. Житомир : ЖДТУ. С. 32.

трудовах мігрантів у Польщі становила майже 1 мільйон осіб. Міграція завжди призводить до певної маргіналізованої ситуації для мігрантів, яка зумовлена як зміною їх соціального статусу, так і необхідністю адаптації до нового середовища та нових умов життя після зміни місця проживання. Мігранти, незалежно від їх етнічної приналежності, завжди менш адаптовані до умов життя, ніж місцеві жителі на перших етапах свого перебування в іншій країні¹. Головна особливість маргіналізації полягає як у відсутності у мігрантів прагнення чи можливості зберігати власну етнокультурну самобутність, так і в слабкому бажанні активно взаємодіяти з населенням приймаючої країни. Наслідком маргіналізації є не тільки виключення мігрантів із соціальної та інших сфер життєдіяльності суспільства, але й їхня соціально-психологічна роздвоєність, схильність до дезадаптації. Маргіналізація являє собою більш складну стратегію акультурації, яка відрізняється менш прогнозованими наслідками².

Досить часто нові стандарти життя на початковому етапі є для людини незрозумілими і тому сприймаються вороже. Насамперед вони логічно викликають заперечення, а потім страх, який є не стільки природним, тобто страхом втрати предметних форм власного життя, скільки метафізичним, трансцедентальним. Це страх перед незвіданим, невідомим, нерідко ворожим, страх неможливості самореалізації та втрати сенсожиттєвих орієнтирів. Таким чином об'єктивні процеси трансформації в житті суспільного організму або його окремих сфер, наприклад, економічні реформи, загроза кардинальної зміни суспільного ладу і втрати власного статусу, масова міграція в силу різних обставин, етнічні чистки або переслідування і т.д. створюють незалежно від індивіда маргінальну для нього ситуацію: він стає зайвим³.

Переважає більшість мігрантів є працездатними, але без вищої освіти. Зазвичай у силу об'єктивних причин мігранти мають некваліфіковану, фізично виснажливу і мало оплачувану роботу. Для мігрантів,

¹ Tymoshenko V., Shakun V., Makarenko L., Galiy M. (2020). Marginal behaviour as a factor of the commission of an offence. *Amazonia Investiga*. Vol. 9. No. 28. pp. 130–138. <https://doi.org/10.34069/AI/2020.28.04.16>

² Новосад К. Я. (2018). Соціальні ризики міжнародної трудової міграції з України : дис. ... канд. соц. наук : спец. 22.00.04 / УжНУ. Ужгород. С. 45.

³ Литвинчук О. (2018). Ідентичність як проблема маргінального індивіда: соціально-філософський аналіз : монографія. Житомир : ЖДТУ. С. 54.

як правило, проблемою є оренда житла і побутова облаштованість. Практика свідчить, що мігранти на новому місці проживання доволі часто поповнюють ряди маргіналів. Вони мешкають із сім'ями в перенаселених гуртожитках, а також в іншому мало пристосованому для проживання приміщенні. Це не дозволяє зняти психологічне напруження і втому після виснажливої фізичної праці, а побутова необлаштованість створює атмосферу нервозності й агресивності в поселеннях мігрантів. Значного розповсюдження в таких осередках набувають хамство, брутальність і хуліганські прояви. Наведені та низка інших чинників впливають на культуру міжособистісного спілкування мігрантів, провокують перманентні сімейно-побутові конфлікти криміногенного характеру¹.

За деякими даними, абсолютна більшість українських трудових мігрантів працює за кордоном нелегально, один із наслідків цього — численні факти порушень їх прав. Умови праці українських працівників за кордоном абсолютно не відповідають нормативам, встановленим як на батьківщині, так і у країні перебування. Звичайною ситуацією є ненормований робочий день, недотримання техніки безпеки, виконання робіт, пов'язаних із ризиком для життя і здоров'я, трапляються випадки несвоєчасної і неповної виплати заробітної плати. Багатьом загрожує небезпека опинитися в нелюдських умовах існування або стати жертвами торгівлі людьми. Медична допомога нелегальним мігрантам зазвичай і надається нелегально (завдяки особистим контактам роботодавця з медичними працівниками), тобто кваліфіковану і своєчасну медичну допомогу вони не можуть отримати. Для мігрантів, які досить тривалий час працюють за кордоном, істотною проблемою є інтеграція у приймаюче суспільство, яке змінилося за період їх відсутності². Дослідження трудових мігрантів свідчать про те, що недостатнє володіння мовою країни перебування, низькооплачувана і некваліфікована робота та низький рівень освіти є основними факторами низького рівня їхньої інтеграції³. Вони при-

¹ Шакун В. І. (1996). Міграція і злочинність. Київ : УАВС. С. 13–14.

² Маді Г. І. (2021). Економічна маргінальність у соціальному просторі сучасного суспільства : дис. ... канд. філософ. наук : спец. 09.00.03 / ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Одеса. С. 190.

³ Brujić M. (2020). The Novel 'Snowman' by David Albaladejo. A Socio-Anthropological Reading. *Issues in Ethnology and Anthropology*. Vol. 15. No. 1. pp. 129–153. <https://doi.org/10.21301/ear.v15i1.5>

їжджають і ведуть нестабільний життєвий образ, вибирають випадкову роботу, яка може бути кримінальною. У багатьох випадках термін «маргінальність» має негативні асоціації, оскільки маргіналами прийнято вважати нижчі соціальні верстви чи навіть злочинні угруповання. Однак подібне визначення не можна назвати правильним. Маргіналами можуть бути й успішні люди, які не належать до конкретних соціальних груп. Як приклад можна навести Льва Толстого, який відкидав цінності свого часу, що склалися. Крім того, маргіналами часто стають біженці, а іноді, наприклад, колишні військові, які після звільнення ще не встигли адаптуватися у суспільстві. Нерідко після розриву з минулим життям і відсутності контакту з новим, людина здатна опуститися на «дно» життя¹. Мігранти потрапляють у ситуацію невизначеності, коли втрачаються наявні раніше суспільні зв'язки, змінюється стиль життя, виникає потреба пристосуватись до чужої культури, вирішувати соціально-економічні проблеми (знайти роботу, житло і т.п.)².

Інтеграція означає взаємне зближення, об'єднання певних елементів у єдине ціле. Інтеграція мігрантів, вочевидь, належить до соціальної інтеграції, тобто встановлення оптимальних зв'язків між суспільними об'єктами, такими як окремі індивіди, соціальні чи етнічні групи тощо, з подальшим перетворенням їх на єдину, цілісну систему на основі формування спільних інтересів та взаємозалежності. Отже, інтеграція відбувається як між окремими індивідами, так і між групами. Вона є засобом забезпечення стійкості соціальної системи та рівноваги суспільних відносин. Актуальність інтеграції зростає внаслідок збільшення масштабів імміграції, урізноманітнення етнічного, релігійного, культурного складу населення. Її значення не можна недооцінювати також через використання імміграції як засобу поповнення людських ресурсів ззовні в умовах зменшення та старіння населення розвинених країн. Адже іммігранти сприятимуть суспільному розвитку лише за умови їх найповнішого включення в суспільство. Натомість маргіналізація цієї категорії населення невідворотно

¹ Маргінальність — що це таке, приклади, класифікація, причини. URL: <https://zkol.org.ua/?p=2053>

² Тимошенко В. І. (2020). Маргінальна ситуація як криміногенний фактор. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матер. Міжвуз. наук.-практ. круг. столу (Київ, 28 трав. 2020 р.). Київ : НАВС. Ч. 1. С. 104.

призводить до загострення соціальних та етнокультурних проблем, дестабілізує суспільство. У разі неуспішного пристосування до умов проживання в країні прийому або небажання втратити свої етнічні особливості високим є ризик виключення та маргіналізації цієї категорії населення¹.

Особливу увагу привертають процеси міграції у світлі аналізу фонових явищ злочинності, оскільки міграцію населення можна розглядати як одне із таких явищ. Адже мігранти, як легальні, так і нелегальні, — особливі групи населення, які здійснюють власний вплив на криміногенну обстановку в державі перебування як учиненням злочинів, так і особливостями поведінки через адаптацію до нових для них умов життя². Робота і життя в приймаючому суспільстві лише підтверджує маргіналізацію мігрантів не лише як підлеглих працівників, але й, що не менш важливо для багатьох мігрантів, у рамках культури споживання цього суспільства³.

IV. ВИСНОВКИ

Залежно від тимчасової і територіальної конкретики, соціальні корені злочинності можуть набувати різний зміст, проте в більшості випадків вони включають у себе соціальну диференціацію та поляризацію суспільства, проблеми кризи системи цінностей і поведінкових установок, політичну та економічну нестабільність. Разом із тим, до соціальних коренів міграційної злочинності слід віднести культурні особливості окремих етнічних груп, їх слабе бажання активно взаємодіяти з населенням приймаючої держави, що обумовлює до маргіналізації цих груп, демонстрації злочинної поведінки своїх представників у порівнянні з іншими верствами корінного населення.

Маргінальна поведінка навіть законослухняного мігранта, який має високий рівень правосвідомості, здатна стимулювати криміногенну ситуацією, обумовлену сукупністю низки негативних економічних,

---

¹ Малиновська О. А. (2018). Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія. Київ : НІСД. 472 с. С. 299, 301.

² Калініна А. (2021). Вплив карантину в межах запобігання COVID-19 на стан злочинності мігрантів в Україні. *Migration & Law*. Vol. 1 (issue 1). С. 36. <http://doi.org/10.32752/2786-5185-2021-1-1-27-41>

³ Mills M. (1997). Contesting the margins of modernity: Women, migration, and consumption in Thailand. *American Ethnologist*. Vol. 24. No. 1. pp. 37–61. URL: <http://www.jstor.org/stable/646565>

соціальних, політичних та інших факторів (причин), а також психологічного ставлення місцевого населення до мігранта, що утворюють сприятливі умови для вчинення кримінального правопорушення. Маргіналізація міграції може бути певним джерелом для соціальних конфліктів з місцевим населенням, спричинити делінквентну поведінку та криміналізацію приймаючого мігранта суспільства.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Йосипів А. О. (2018). Взаємозв'язок маргінальних груп та злочинності. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Вип. 31. С. 262–274.
1. Йосипів А. (2021). Маргінальні групи як об'єкт кримінологічного дослідження : монографія. Львів : ЛьвДУВС. 414 с.
2. Калініна А. (2021). Вплив карантину в межах запобігання COVID-19 на стан злочинності мігрантів в Україні. *Migration & Law*. Vol. 1 (issue 1). С. 27–41. <http://doi.org/10.32752/2786-5185-2021-1-1-27-41>
3. Курилюк Ю. Б. (2018). Злочинність мігрантів в Україні: детермінанти та запобігання. *Юридичний бюлетень*. № 8. С. 317–323.
4. Литвинчук О. (2018). Ідентичність як проблема маргінального індивіда: соціально-філософський аналіз : монографія. Житомир : ЖДТУ. 196 с.
5. Маді Г. І. (2021). Економічна маргінальність у соціальному просторі сучасного суспільства : дис. ... канд. філософ. наук : спец. 09.00.03 / ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Одеса. 239 с.
6. Малиновська О. А. (2018). Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія. Київ : НІСД. 472 с.
7. Маргінальність — що це таке, приклади, класифікація, причини. URL: <https://zkol.org.ua/?p=2053>
8. Нікітін Ю. В., Денисов С. Ф., Стрельцов Є. Л. (ред.) (2018). Кримінологія : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право. 416 с.
9. Новосад К. Я. (2018). Соціальні ризики міжнародної трудової міграції з України : дис. ... канд. соц. наук : спец. 22.00.04 / УжНУ. Ужгород. 275 с.
10. Стрелковська Ю. О. (2021). Рівні маргіналізації в системі детермінант злочинності. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України)*. Т. 2 : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 21 трав. 2021 р.). Одеса : ВД «Гельветика». С. 256–258.
11. Тимошенко В. І. (2020). Маргінальна ситуація як криміногенний фактор. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матер. Міжвуз. наук.-практ. круг. столу (Київ, 28 трав. 2020 р.). Київ : НАВС. Ч. 1. С. 103–106.
12. Чекан Н. В. (2021). Кримінологічні підходи до поняття «маргінальність» та її ознаки. *Право і суспільство*. № 6. С. 228–235.
13. Шакун В. І. (1996). Міграція і злочинність. Київ : УАВС. 20 с.
14. Brujić M. (2020). The Novel 'Snowman' by David Albahari. A Socio-Anthropological Reading. *Issues in Ethnology and Anthropology*. Vol. 15. No. 1. pp. 129–153. <https://doi.org/10.21301/eap.v15i1.5>

15. Mills M. (1997). Contesting the margins of modernity: Women, migration, and consumption in Thailand. *American Ethnologist*. Vol. 24. No. 1. pp. 37–61. URL: <http://www.jstor.org/stable/646565>
16. Park R. E. (1928). Human Migration and the Marginal Man. *American Journal of Sociology*. Vol. 33. No. 6. pp. 881–893. URL: <https://doi.org/10.2307/2571773>
17. Tymoshenko V., Shakun V., Makarenko L., Galiy M. (2020). Marginal behaviour as a factor of the commission of an offence. *Amazonia Investiga*. Vol. 9. No. 28. pp. 130–138. <https://doi.org/10.34069/AI/2020.28.04.16>

REFERENCES

1. Brujić M. (2020). The Novel 'Snowman' by David Albahari. A Socio-Anthropological Reading. *Issues in Ethnology and Anthropology*. Vol. 15. No. 1. pp. 129–153. <https://doi.org/10.21301/eap.v15i1.5>
2. Chekan N. V. (2021). Kryminolohichni pidkhody do ponyattya «marhinal'nist'» ta yiyi oznaky [Criminological approaches to the concept of «marginality» and its signs]. *Law and society*. No. 6. pp. 228–235 [in Ukrainian].
3. Kalinina A. (2021). Vplyv karantynu v mezhakh zapobihannya COVID-19 na stan zlochynnosti mihrantiv v Ukrayini [The impact of quarantine within the framework of the prevention of COVID-19 on the state of criminality of migrants in Ukraine]. *Migration & Law*. Vol. 1 (issue 1). pp. 27–41. <http://doi.org/10.32752/2786-5185-2021-1-1-27-41> [in Ukrainian].
4. Kuryliuk Yu. B. (2018). Zlochynnist mihrantiv v Ukrayini: determinanty ta zapobihannya [Migrant crime in Ukraine: determinants and prevention]. *Legal bulletin*. No. 8. pp. 317–323 [in Ukrainian].
5. Lytvynchuk O. (2018). Identychnist yak problema marhinalnoho indyvida: sotsialno-filosofsky analiz [Identity as a problem of the marginal individual: socio-philosophical analysis]: monograph. Zhytomyr: ZhSTU. 196 p. [in Ukrainian].
6. Madi G. I. (2021). Ekonomichna marhinalnist u sotsialnomu prostori suchasnoho suspilstva [Economic marginality in the social space of modern society]: dissertation of candidate philosopher Sciences: 09.00.03. Odesa. 239 p. [in Ukrainian].
7. Malynovska O. A. (2018). Mihratsiyina polityka: hlobalnyy kontekst ta ukrayinski realiyi [Migration policy: global context and Ukrainian realities]: monograph. Kyiv: NISS. 472 p. [in Ukrainian].
8. Marginality — what is it, examples, classification, reasons. URL: <https://zkol.org.ua/?p=2053> [in Ukrainian].
9. Mills M. (1997). Contesting the margins of modernity: Women, migration, and consumption in Thailand. *American Ethnologist*. Vol. 24. No. 1. pp. 37–61. URL: <http://www.jstor.org/stable/646565>
10. Nikitin Yu. V., Denisov S. F., Streltsov E. L. (eds.) (2018). Kryminolohiya [Criminology]: textbook. 2nd ed., revision. and added Kharkiv: Pravo. 416 p. [in Ukrainian].
11. Novosad K. Ya. (2018). Sotsialni ryzyky mizhnarodnoyi trudovoyi mihratsiyi z Ukrayiny [Social risks of international labor migration from Ukraine]: dissertation of candidate social Sciences: 22.00.04 / UzhNU. Uzhhorod. 275 p. [in Ukrainian].
12. Park R. E. (1928). Human Migration and the Marginal Man. *American Journal of Sociology*. Vol. 33. No. 6. pp. 881–893. URL: <https://doi.org/10.2307/2571773>
13. Shakun V. I. (1996). Mihratsiya i zlochynnist [Migration and crime]. Kyiv: NAIA. 20 p. [in Ukrainian]

14. Strelkovska Yu. O. (2021). Rivni marhinalizatsiyi v systemi determinant zlochynnosti. [Levels of marginalization in the system of determinants of crime]. *Nauka ta suspilne zhyttya Ukrainy v epokhu hlobalnykh vykykiv lyudstva u tsyfrovu eru (z nahody 30-richchya proholoshennya nezalezhnosti Ukrainy ta 25-richchya pryynyattya Konstytutsiyi Ukrainy)* [Science and social life of Ukraine in the era of global challenges for humanity in the digital era (on the occasion of the 30th anniversary of the declaration of independence of Ukraine and the 25th anniversary of the adoption of the Constitution of Ukraine)]. Vol. 2: mater. International science and practice conf. (Odesa, May 21, 2021). Odesa: Helvetika. pp. 256–258 [in Ukrainian].
15. Tymoshenko V. I. (2020). Marhinalna sytuatsiya yak kryminohenny faktor. [Marginal situation as a criminogenic factor]. *Kryminolohichna teoriya i praktyka: dosvid, problemy s'ohodennya ta shlyakhy yikh vyrishennya* [Criminological theory and practice: experience, current problems and ways to solve them]: mater. Interuniversity science and practice circle. table (Kyiv, May 28, 2020). Kyiv: NAIA. Vol. 1. pp. 103–106 [in Ukrainian].
16. Tymoshenko V., Shakun V., Makarenko L., Galiy M. (2020). Marginal behaviour as a factor of the commission of an offence. *Amazonia Investiga*. Vol. 9. No. 28. pp. 130–138. <https://doi.org/10.34069/AI/2020.28.04.16>
17. Yosypiv A. O. (2018). Vzayemozvyazok marhinalnykh hrup ta zlochynnosti [The relationship between marginalized groups and crime]. *Actual problems of improving the current legislation of Ukraine*. Vol. 31. pp. 262–274 [in Ukrainian].
18. Yosypiv A. (2021). Marhinalni hrupy yak ob'ekt kryminolohichnoho doslidzhennya [Marginal groups as an object of criminological research]: monograph. Lviv: LvSUUA. 414 p. [in Ukrainian].